

Kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen rakenteellinen kehittäminen

Matti Jakobsson, Mira Huusko

UNIFI, 12.10.2015

Sisällys

1.	Johdanto	4
2.	Hankkeen tavoitteet ja yhdyshenkilöt.....	4
3.	Kasvatustieteen alalla aikaisemmin tehtyjä rakenteellisen kehittämisen uudistuksia	5
4.	Miten hanke toteutettiin.....	6
5.	Kasvatustieteen ja opettajakoulutuksen nykytilanne	6
5.1.	Yliopistojen profiloituminen	7
5.2.	Tutkimus	7
6.	Suosituksia.....	9
6.1.	Alan keskeiset haasteet	9
6.2.	Kasvatustieteen ja opettajakoulutuksen ohjattavuus.....	9
6.3.	Yliopistojen välinen yhteistyö.....	10
6.4.	Yliopiston sisäinen yhteistyö	10
6.5.	Koulutuskohtaiset suositukset	11
	Luokanopettajakoulutus.....	11
	Aineenopettajakoulutus	11
	Yleinen kasvatustiede ja aikuiskasvatus	12
	Lastentarhanopettajakoulutus/Varhaiskasvatus.....	12
	Erityispedagogiikka	12
	Oppilaan/opinto-ohjaus	13
	Jatkokoulutus.....	13
	Tutkimus	13
	Kampusrakenne	14
6.6.	Yliopistokohtaisia huomioita	14
	Aalto-yliopisto	14
	Helsingin yliopisto.....	14
	Itä-Suomen yliopisto.....	15
	Jyväskylän yliopisto	15
	Lapin yliopisto.....	16
	Oulun yliopisto.....	16
	Taideyliopisto	16
	Tampereen yliopisto.....	16
	Tampereen teknillinen yliopisto.....	17
	Turun yliopisto.....	17

Vaasan yliopisto.....	17
Åbo Akademi	17
7. Loppupäätelmiä.....	18

1. Johdanto

Suomen yliopistot UNIFI ry:n hallitus päätti 23.1.2015 toteuttaa rakenteellisen kehittämisen hankkeet kasvatustieteen ja humanistisilla, pois lukien vieraat kielet, aloilla. Aiempien rakenteellisen kehittämisen hankkeiden (yhteiskuntatieteet, kauppatieteet, luonnontieteet, vieraat kielet ja kulttuurit sekä lääketiede) raportit valmistuivat helmikuun 2015 aikana. Myöhemmin käynnistettiin psykologian ja filosofian sekä taito- ja taideaineiden rakenteellisen kehittämisen hankkeet.

Selvitysmieheksi nimitettiin professori, rehtori emeritus Matti Jakobsson ja akateemiseksi sihteeriksi Mira Huusko, KT. Varsinainen selvitystyö aloitettiin opetusneuvos Armi Mikkolan (OKM) tapaamisella 13.3.2015. Selvitystyön hyvänä pohjana olivat jo valmistuneet rakenteellisen kehittämisen raportit sekä muut tehdyt alaa koskevat selvitykset, kuten Nissinen & Välijärvi 2011 ja Opettajat Suomessa 2013, sekä Korkeakoulujen arviointineuvoston alaa koskevat arviointiraportit.

2. Hankkeen tavoitteet ja yhdyshenkilöt

Kaikille rakenteellisen kehittämisen hankkeille yhteisenä tavoitteena oli parantaa ko. alojen koulutuksen ja tutkimuksen laatua sekä luoda edellytyksiä yliopistojen profiloitumiseen ja yliopistojen välisen työnjaon selkeyttämiseen. Asetettu tavoite merkitsee päällekkäisyyksien purkamista ja suurien mutta profiloituneiden koulutus- ja tutkimuskokonaisuuksien luomista.

Hankkeissa tulee tarkastella ainakin seuraavia asioita:

- millainen oppiainevalikoima alalla tarvitaan yksittäisissä yliopistoissa ja valtakunnallisesti?
- mikä on riittävä maisteri- ja tohtorikoulutuksen mitoitus?
- tuleeko jokaisella alalla, jolla voi suorittaa maisteritutkinnon, olla myös tohtorikoulutusta?
- millaisia uusia koulutus- ja tutkimustarpeita ennakoidaan syntyvän tulevaisuudessa?
- miten yliopistojen välillä sovitaan profiloitumisesta?
- miten ohjataan kehitystä suurempiin osaamiskokonaisuuksiin ja vahvoihin, profiloituneisiin tutkimuskeskittyymiin?
- miten vähenevät resurssit voidaan jakaa paremmin ja muodostaa kansainvälisesti kilpailukykyisempiä yksiköitä?
- mihin suuntaan alan suomalaista opetusta ja tutkimusta tulisi suunnata ja millaisia haasteita suomalaisella osaamisella tulee ratkaista?
- miten huolehditaan alan erityistarpeista ja niiden alueellisesta saatavuudesta?

Yhdyshenkilöiksi eri yliopistoista nimitettiin seuraavat henkilöt:

- varadekaani Ossi Naukkarinen, Aalto-yliopisto
- vararehtori Pertti Panula, Helsingin yliopisto
- akateeminen rehtori Jaakko Puhakka, Itä-Suomen yliopisto
- vararehtori Helena Rasku-Puttonen, Jyväskylän yliopisto
- vararehtori Kaarina Määttä, Lapin yliopisto

- vararehtori Taina Pihlajaniemi, Oulun yliopisto
- vararehtori Harri Melin, Tampereen yliopisto
- vararehtori Kalle-Antti Suominen, Turun yliopisto
- varadekaani Nina Pilke, Vaasan yliopisto
- vararehtori Christina Nygren-Landgårds, Åbo Akademi

3. Kasvatustieteen alalla aikaisemmin tehtyjä rakenteellisen kehittämisen uudistuksia

Kasvatustieteen alalla ja opettajankoulutuksessa on tehty viimeisen viiden vuoden aikana isojakin rakenteellisia uudistuksia. Oulun yliopiston Kajaanin toimipisteen luokanopettajakoulutus loppui vuonna 2013. Tampereen yliopiston Hämeenlinnan toimipisteen luokanopettajakoulutus ja harjoittelukoulu siirrettiin Tampereelle vuonna 2012. Turun yliopistossa yhdistettiin kaksi opettajankoulutuslaitosta vuoden 2010 alussa, jolloin Turun ja Rauman opettajakoulutuslaitoksista tuli Turun yliopiston opettajakoulutuslaitoksen yksiköitä.

Pienempiä uudistuksia on tehty paljon. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa on lakkautettu biologian aineenopettajakoulutus. Myös erilaisia tilasäästöihin tähtääviä ratkaisuja on tehty useassa eri yliopistossa. Myös hallinnollisia yksiköitä on kasvatettu yhdistelemällä aikaisemmin toimineita pienempiä yksiköitä toisiinsa joko laitos- tai oppiainetasolla. Eri oppiaineita, kuten psykologiaa, on siirretty kasvatustieteen yhteyteen tai sen yhteydestä pois.

4. Miten hanke toteutettiin

Selvitystyö käynnistyi aineiston hankinnalla sekä keskusteluilla OKM:n keskeisten virkamiesten kanssa. Numeerinen tietopohja hankittiin pääasiassa OKM:n ja SA:n tuottamista aineistoista. Hanketta esiteltiin kasvatustieteellisen alan dekaanien ja opettajakoulutuslaitosten johtajien tapaamisessa OKM:ssä 5.5.2015.

Selvitysmies lähetti 13.5.15 kyselyn yliopistojen yhdyshenkilöille (ks. Liite 1), jolla haluttiin tarkentaa tilastotietojen ja aikaisempia tietoja kasvatustieteellisten tiedekuntien ja koulutusten toiminnasta, sillä yliopistojen toimintatavat sekä kasvatustiedettä ja opettajakoulutusta koskevat strategiat ja suunnitelmat eivät käyneet ilmi ministeriön aineistoista. Kyselyä ohjeistettiin kertomalla alustavasti opettajakoulutuksen ongelmakohtista sekä työmarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan välisestä epäsuhdasta. Yliopistojen yhdyshenkilöitä pyydettiin palauttamaan vastaukset 15.6.2015 mennessä. Saadut vastaukset analysoitiin, joiden pohjalta tilastoaineistojen pohjalta saatu yleiskuva sai tarkennuksia, vahvistuksia ja uusia näkökulmia. Yhdyshenkilöille lähetettiin muutamia tarkentavia kysymyksiä.

Tehdyt suositukset keskustelutettiin yhdyshenkilöiden kanssa 21.8.2015. Hanketta esiteltiin kasvatustieteen alan dekaanien tapaamisessa Jyväskylässä 23.9.2015. Lopullisia tuloksia ja suosituksia esiteltiin 2.10.2015 kasvatustieteellisen alan dekaanien tapaamisessa OKM:ssä. Raportti luovutettiin Unifiry:n rehtoreiden kokouksessa 13.10.2015.

5. Kasvatustieteen ja opettajakoulutuksen nykytilanne

Kasvatustieteellinen ala on volyymiltaan laaja ja maantieteellisesti kattavasti edustettu.

Kasvatustieteellinen tiedekunta ja opettajakoulutuslaitos on kahdeksassa yliopistossa (HY, ISY, JY, LY, OY, TY, TuY, ÅA). Lisäksi opettajakoulutusta on yhteistyösopimuksin kolmessa yliopistossa (Aalto, TTKK, VY). Yliopistojen opettajakoulutusta on myös neljällä kampuksella (Rauma (TuY), Kokkola (JY) ja Savonlinna (ISY) sekä lastentarhanopettajakoulutusta Pietarsaaressa (ÅA).

Kasvatustieteen koulutusrakenne poikkeaa useimmista muista aloista. Alan tehtäviin valmistutaan perustutkintojen suorittamisen lisäksi suorittamalla erillisiä päteväittäviä opintoja. Kasvatustieteen maisterin tutkintoja suoritetaan vuosittain noin 1500. Muita maisterintutkintoja, joihin sisältyy opettajakelpoisuus, suoritetaan vuosittain noin 1200. Erillisiä pedagogisia opintoja suoritetaan vuositasolla noin 750.

Aineenopettajakoulutus perustuu yhteistyöhön opetettavan aineen opetuksesta vastaavan tiedekunnan ja kasvatustieteellisen tiedekunnan tai opettajakoulutuslaitoksen kanssa. Aineenopettajakoulutuksessa yliopistojen käytännöt poikkeavat toisistaan. On ohjelmia, joihin hakeudutaan suoraan yliopistoon pyrittäessä, sekä muita tapoja hakeutua myöhemmässä vaiheessa opettajan pätevyyden tuottaviin ohjelmiin ja suuntiin. Opettajan pätevyyden voi hankkia myös alan tutkinnon suorittamisen jälkeen erillisinä opintoina. Erillisten opintojen tarjoaminen on selvästi vähenemässä, sillä nykyinen rahoitusmalli on tutkintokeskeinen, mutta erityisesti opinto-ohjaajan ja erityisopettajan koulutuksissa erilliset opinnot ovat

merkittävässä roolissa. Aineenopettajakoulutuksen luonteen johdosta sen ohjattavuus ja ennakoiminen on koettu haastaviksi. Humanistiselle alalle valmistuu selvästi tarvetta enemmän opettajia, kun taas matemaattisten aineiden opettajista on jatkuva pula.

Lähes kaikissa koulutuksissa tutkintotavoitteet jäävät saavuttamatta. Tutkinnon jälkeiset erillisinä opintoina suoritettavat pedagogiset opinnot paikkaavat tilannetta. Lisäksi ministeriöt sekä mm. ely-keskukset rahoittavat useita lisäkoulutusohjelmia alueellisen opettajapulan paikkaamiseksi.

5.1. Yliopistojen profiloituminen

Kasvatustieteellisen alanyksiköt ovat melko samankokoisia. Professorien määrän perusteella alalla suuria toimijoita ovat HY ja JY (yli 20 professoria), keskikokoisia ISY, TuY ja TaY (10–20 professoria) ja pieniä OY, LY ja ÅA (6–10 professoria).

Volyymiltään suurinta alalla on luokanopettajakoulutus, jonka tavoite on 892 valmistunutta vuosittain. Luokanopettajakoulutusta on kaikissa yliopistoissa, joissa kasvatustieteitä opetetaan. Yliopistojen tutkintotavoitteet ovat lähellä toisiaan. Pienin tavoite on Åbo Akademiassa, jossa tavoite on 64 valmistunutta vuosittain, ja suurin Turun yliopistossa, jossa tavoite on yhteensä 170 valmistunutta. Tulokset ovat keskimäärin noin 83 % tavoitteista.

Aineenopettajakoulutuksen volyymi on jakaantunut tasaisesti yliopistojen kesken. Yliopistoissa voi yleensä suorittaa aineenopettajan opinnot niillä aloilla, jotka yliopiston tiedekunnissa on edustettuna. Yliopistoilla on myös erilaisia sopimuksia opettajapätevyyden saamiseksi tiedekuntiensa opiskelijoille.

Lapin yliopisto on selkeimmin profiloitunut koulutuksissaan kuvataiteeseen ja mediakasvatukseen. Sivukampusten opettajakoulutus on profiloitunutta. Rauma ja Savonlinna ovat keskittyneet käsityöhön ja kotitalouteen ja Kokkola aikuisopiskelijoille tarjottavaan opetukseen (luokanopettajakoulutuksessa).

Lastentarhanopettajan koulutusta, joissa tavoite on yhteensä 475 valmistunutta vuosittain, järjestävät kaikki muut kasvatustieteen alan yliopistot paitsi Lapin yliopisto. HY on selvästi suurin koulutusyksikkö lastentarhanopettajakoulutuksessa, mutta muutoin volyymit jakautuvat melko tasaisesti. Valtakunnallisesti vain 75 % tavoitteista toteutuu.

Oppilaan- ja opinto-ohjauksen opinnoista vastaavat JY, ISY ja ÅA. Tulokset vastaavat tutkintotavoitteita.

Erityisopettajia ja erityisluokanopettajia kouluttavat HY, ISY, JY, TuY ja ÅA. Yhteensä 470 tutkinnon tavoitteesta toteutuu 83 %. Erityisopettajan opintoja suoritetaan laajasti erillisinä opintoina (n. 250/v).

5.2. Tutkimus

Kasvatustiede on opetuspainotteinen ala. Tutkimustoiminta kaikkiaan on vähäisempää resursseihinkin suhteutettuna kuin muilla aloilla. Tutkimustulosten julkaisijoina nousevat eturiviin HY, JY ja TuY. Muiden yliopistojen tulokset noudattelevat yksiköiden kokoa.

Tutkimustoiminnan rahoituksessa yliopistojen väliset erot ovat suuria. Vuosina 2011–2014 ulkoinen tutkimusrahoitus alalla oli yhteensä 73M€. Tästä yli puolet suuntautui HY ja JY käyttöön. Kolmantena tuli OY 8M€ summalla. Loppurahoitus jakautui suunnilleen tasan yliopistojen kesken. Tutkimusrahoituksen rakenteessa oli selviä eroja. TuY hankkii valtaosan tutkimusrahoituksestaan Suomen Akatemialta. Tekesin rahoituksen suurimmat saajat ovat HY ja LY. Yli puolet ÅAn tutkimusrahoituksesta tulee säätiöiltä. Alan tutkimusrahoituksesta noin 15 % on kansainvälistä. Eniten kansainvälistä rahoitusta ovat hankkineet JY ja OY, seuraavina HY ja LY.

Tutkimustoiminnan tuloksellisuuden tunnuslukuna toimii myös tohtorien määrä. Kasvatustieteessä suoritettiin vuonna 2014 yhteensä 90 tohtorin tutkintoa. Professoria kohti suoritettiin 0,72 tutkintoa (kaikkien alojen keskiarvo 0,744). Professoria kohti eniten tohtorin tutkintoja tuottivat LY, OY ja TaY, myttyä muut jäivät keskiarvon alapuolelle. Alalle on kuitenkin tyyppillistä väittelijöiden melko korkea ikä ja hankkeiden erillisuus.

Alan tutkimustoiminnassa on varaa tehostaa. Julkaisumäärät ovat melko pienet (SA:n tieteen tila arvioinnissa julkaisutoimintaa ei voitu edes analysoida muiden alojen tapaan). Alan kansainvälistyminen on vaatimatonta ja keskittyy harvoin yliopistoihin.

Tutkimustoiminta on melko hajanaista. Pienilläkin yksiköillä on useita tutkimusteemoja ja runsaasti eri tavoin rahoitettuja hankkeita. Strategioissa ilmaistut tutkimusprofiilit eivät ole eri yliopistoissa kovinkaan selkeitä, vaan vaikuttavat pääpiirteissään samankaltaisilta.

Tutkimusstrategioissa esiintyvät teemat voisi jäsentää seuraaviin alueisiin

- Oppiminen ja oppimisympäristöt
- Opettajuus ja kasvatus
- Koulutuspolitiikka ja koulutuksen yhteiskunnalliset ulottuvuudet

Mikään yliopisto ei nosta alan tutkimusstrategiassa ainedidaktista tutkimusta otsikkotasolle. Ainedidaktista tutkimusta tehdään kuitenkin laajasti eri yliopistoissa yhteistyössä opetettavien aineiden yksiköiden kanssa.

Tutkimuksen erityispiirteinä yliopistojen strategioissa on tunnistettavissa seuraavia profiileja (tutkimusteemoja tai yksiköitä, jotka liittyvät ko. yliopiston profiiliin):

- Helsingin yliopisto: Kasvatus, yhteiskunta ja kulttuuri; Oppiminen ja vuorovaikutus, Ainedidaktiikan tutkimusyksikkö, Opetuksen ja oppimisen tutkimusyksikkö, Taito- ja taideaineiden tutkimusyksikkö, Erityispedagogiikan tutkimus, Koulutuksen arviointikeskus.
- Jyväskylän yliopisto: Kielipedagogiikka (Kielikampus), Koulutusjohtamisen instituutti, MultiLeTe -profiloitumishanke.
- Lapin yliopisto: Saamelaispedagogiikka, Luontoperustainen opetustyö, Mediapedagogiikka
- Oulun yliopisto: Eudaimonia-tutkimuskeskus, Leaf-tutkimusympäristö (LASTU, UBIKO)
- Itä-Suomen yliopisto: Oppiminen vuorovaikutteisissa ympäristöissä (Learning in Interactive Environments (LINE)), Ortodoksinen teologia
- Turun yliopisto: Oppimistutkimuksen keskus (OTUK), Elinikäisen oppimisen ja koulutuksen tutkimuskeskus (CELE), Koulutussosiologian tutkimuskeskus (RUSE), matemaattisten aineiden didaktiikka
- Vaasan yliopisto: Monikielisyys ja kielikylpy
- Tampereen yliopisto: Ammatillinen opettajakoulutus ja työelämä, Kielentäminen

- Åbo Akademi: Monikielisyys, slöjdpedagogik, DiDiDi (Didaktiska Dimensioner i Digitalt lärande)

6. Suosituksia

6.1. Alan keskeiset haasteet

Kasvatustiede on alana kaikkiaan opetuspainotteinen, ja opinnot johtavat valtaosin säädöksiin määriteltyihin ammatteihin. Ministeriön tulisi vahvistaa alan koulutustarpeiden ennakointia ja sopia koulutusten vähimmäistarpeen jakautumisesta yliopistojen kesken. Suomen mainetta koulutuksen ja opettajakoulutuksen edelläkävijänä tulisi vahvistaa ja hyödyntää järjestämällä koordinoitusti kansainvälisiä, laajoja maisteriohjelmiä.

Alaa tulisi kansainvälistää vastaamalla englanninkielisen opetuksen tarpeeseen sekä edistää Suomen koulukentän monikielisyyden ja monikulttuurisuuden kehittymistä. Kasvatustieteen alalle tulisi rekrytoida enemmän ulkomaisia tutkijoita sekä edistää koulujen kulttuuri- ja kieliosaamista. Myös laajeneva koulutusvienti tarvitsee kansainvälisesti vahvoja osaajia.

Kasvatustieteen alan tutkimusta tulisi kehittää vahvistamalla menestyviä yksiköitä sekä vahvistamalla yksiköiden erilaisia profiileita. Maassamme on tilaa alan tutkijakoulutuksen laajentamiseen erityisesti vahvoissa tutkimusyksiköissä.

6.2. Kasvatustieteen ja opettajakoulutuksen ohjattavuus

Tulossopimuksessa ministeriön ja yliopistojen välillä sovitaan opettajakoulutuksen ja kasvatustieteen tavoitteista. Sopimuksen liite sisältää eri koulutusten tavoitteet (kasvatustiede, luokanopettaja, lastentarhanopettaja jne.) sekä aineenopettajakoulutuksen alakohtaiset tavoitteet. Tulossopimuksen rahoitusmallin näkökulmasta erillisillä tavoitteilla ei ole merkitystä, vaan toteutumat lasketaan laajempina kokonaisuuksina kolmen vuoden keskiarvoina. Rahoitusmallin ohjausvaikutus ei ole näin kovin vahva eikä ohjaa paljoakaan yliopistojen valintoja. Erillisten pedagogisten opintojen ansaintalogiikka on epämääräinen, sillä tuloksellisuus näkyy rahoitusmallissa erillisten opintojen opintopistekertymänä avoimen yliopiston opintojen ja muiden lisäopintojen ohessa.

Erillisinä opintoina suoritettavat pedagogiset opinnot (aineenopettaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja) olisi mahdollista organisoida erikoistumisopintojen tapaan. Näin pedagogisten opintojen määrästä ja tavoitteista olisi mahdollista sopia ministeriön ja yliopistojen välillä. Myös rahoitus olisi mahdollista järjestää erikoistumisopintojen kaltaisesti.

Opettajien vajetta paikataan useilla erillisrahoitetuilla lisäkoulutusohjelmilla. Nämä toimivatkin ilmeisen tehokkaasti ja tuottavat opettajia pääosin alueellisiin tarpeisiin. Erillisiä lisäohjelmia ei voida kuitenkaan

pitää hyvänä ratkaisuna koulutusjärjestelmän puutteellisen ohjattavuuden ongelmiin. Vähintäänkin ohjelmien rahoitusperiaatteet ja laatu tulisi varmistaa ministeriön ja yliopistojen yhteistyönä.

- Alan tavoitteet kirjataan tulossopimukseen tarkemmin ja niiden tuloksellisuutta seurataan koulutuskohtaisesti.
- Erikseen rahoitettavien lisäkoulutusohjelmien sijasta tulisi uudistaa koulutuksen rahoitusrakenteet dynaamisemmiksi ja systemaattisemmiksi.
- Tutkinnon jälkeen suoritettavat pätevyyteen johtavat erillisinä opintoina toteutetut opettajan pedagogiset opinnot tulisi toteuttaa erikoistumisopinnot kaltaisella tavalla. Tämä voisi koskea erityisesti aineenopettajia, erityisopettajia ja opinto-ohjaajia. Opinnot voidaan tuottaa yliopistojen yhteistyönä.

6.3. Yliopistojen välinen yhteistyö

Yliopistojen tulisi ryhtyä tulokselliseen työnjakoon tähtäävään vuoropuheluun dekaani- ja vararehtoritasolla. Koulutusten rakenteista, sisällöistä ja laadunvarmistuksesta sopiminen helpottaisi opiskelijoiden liikkuvuutta ja koulutuksen tuloksellisuutta.

- Alan dekaanien ja opettajakoulutuksen johtajien yhteistyötä tulisi lisätä. Dekaanikokouksesta tulisi kehittää yhdessä sopimisen foorumi.
- Opettajapätevyyteen tähtäävät erilliset opinnot tulisi suunnitella kasvatustieteen tiedekuntien yhteistyönä.
- Koulutusten ja niihin hakeutumisen prosessit tulisi yhdenmukaistaa. Erityisesti aineenopettajakoulutuksen hakuprosessit poikkeavat melko paljon eri yliopistoissa. Hakeutumisen tapoja voisivat olla:
  - o Suora valinta aineenopettajakoulutukseen
  - o Opetettavan aineen kandidaattiopinnot jälkeinen aineenopettajan maisteriohjelma
  - o Erilliset pedagogiset opinnot tutkinnon jälkeen

6.4. Yliopiston sisäinen yhteistyö

Aineenopettajakoulutuksen ennakointi ja ohjaaminen on välillä monimutkaista, koska koulutukseen hakeudutaan monia reittejä ja opintojen eri vaiheissa. Haluttujen opintoalojen (erityisesti humanistiset alat) opiskelijamäärät ovat suuria suhteessa työmarkkinoiden tarpeeseen, mikä purkautuu paineena alan opettajakoulutukseen.

- Yliopistossa tulisi olla opettajakoulutuksen yhteistyöelin. Useilla yliopistoilla tällainen onkin. Sen tehtäviin tulisi kuulua opettajakoulutuksen laadun ja volyymin seuranta sekä alan ohjaaminen tiedekuntien tukena.
- Aineenopettajakoulutuksessa on tehostettava opetettavan aineen ja opettajakoulutusyksiköiden yhteistyötä riittävän ainedidaktisen osaamisen varmistamiseksi.

6.5. Koulutuskohtaiset suositukset

Luokanopettajakoulutus

Luokanopettajakoulutus näyttää tehokkaalta ja toimivalta, tarkoin mietityltä ja se perustuu vankkaan tutkimustietoon ja uusimpien tutkimustulosten mukaisiin suosituksiin. Eri yliopistoissa on luokanopettajakoulutuksessa omat painotuksensa ja omat profiilinsa.

- Hyvät käytännöt eri opettajakoulutuslaitosten ja luokanopettajakoulutusten välillä leviäisivät helpommin johtajien keskinäisissä tapaamisissa, joissa tavoitteena olisi jalkauttaa toimivia ideoita.

Aineenopettajakoulutus

Aineenopettajakoulutuksen kehittämässä kohtaavat ristiriitaiset haasteet: opettajakoulutukseen hakeudutaan eri opintojen vaiheissa ja suuressa määrin myös tutkinnon suorittamisen jälkeen. Yliopistojen kokemukset opiskelijavalinnasta suoraan aineenopettajan ohjelmiin ovat vaihtelevia. Suoravalinta on käytössä laajasti oikeastaan vain Jyväskylän yliopistossa sekä taito- ja taideaineissa (liikunta, musiikki, kotitalous, käsityö, slöjd) sekä Aalto-yliopiston (kuvataide) ja Taideyliopiston (musiikki) järjestämissä aineenopettajakoulutuksissa. Yliopistot ovat valintoja kehittäessään pyrkineet laajempiin valintaryhmiin opetettavissa aineissa. Tästä voi seurata, että opettajaksi haluavat tulevat valituiksi aineensa ryhmässä ja päätyvät opettajaopintoihin vasta opintojen myöhemmässä vaiheessa. Opettajaopintoihin hakeutumisen käytännöt vaihtelevat eri yliopistoissa. Ainedidaktisten opintojen sisällyttäminen eri polkuja valmistuvien opintoihin voi olla haastavaa.

Tällaisessa tilanteessa opettajakoulutuksen määrien ohjaaminen ja ennakointi on vaikeaa. Matemaattisluonnontieteellisen alan ja englanninkielen opettajia koulutetaan pääsääntöisesti liian vähän tavoitteisiin nähden. Myös suomi /ruotsi toisena kielenä -opettajia pitäisi kouluttaa enemmän. Ruotsinkielisistä aineenopettajista, erityisesti matematiikan alalla, on selkeä pula. Kaikissa aineenopettajakoulutusta tarjoavissa yliopistoissa humanistisen alan aineenopettajia sekä taideaineiden opettajia valmistuu liikaa työllistymisnäkökulmista.

Luonnontieteellisen alan (Uusitupa) ja vieraiden kielten alan (Nuolijärvi) RAKE-selvityksissä peräänkuulutettiin alan aineenopettajakoulutuksessa opetettavan aineen opintojen ja pedagogisten opintojen tiiviimpää yhteistyötä sekä aineenopettajakoulutuksen laadun varmistamista. Tavoitteet voisivat toteutua parhaiten juuri erityisissä aineenopettajan ohjelmissa tai erityisissä opetettavaan aineeseen tai aineryhmään kiinnitetyissä maisteriohjelmissa. Myös erillisinä opintoina järjestettävissä pedagogisissa opinnoissa pitäisi varmistaa riittävä ainedidaktinen sisältö.

- Aineenopettajakoulutukselle tulee luoda yhteiset kansalliset laatukriteerit, jotka ottavat huomioon erityisesti ainedidaktisten opintojen ja harjoittelun aseman.
- Yliopistojen tulisi sopia tavoista, joilla hakeudutaan aineenopettajakoulutukseen opintojen eri vaiheissa: suoravalinta ohjelmaan, aineenopettajakoulutuksen maisteriohjelma tai erilliset aineenopettajan pedagogiset opinnot (tutkinnon jälkeen).

- Yliopistojen tulisi sopia ainedidaktisten osaamiskeskusten järjestelmästä ja ainedidaktisen tutkimuksen ja kehitystyön työnjaosta.
- Aineenopettajien tutkintotavoitteitten toteutumista tulisi seurata tarkemmin.

Yleinen kasvatustiede ja aikuiskasvatus

Aikuiskasvatustiedettä ja yleistä kasvatustiedettä opetetaan useammassa kasvatustieteen alan yliopistossa, vaikka monessa yliopistossa resurssit tähän ovat pienet, samoin sisäännotot. Aikuiskasvatustiede ja yleinen kasvatustiede voitaisiinkin keskittää yliopistoihin, joissa on riittävästi professoreita ja saatua kilpailtua tutkimusrahoitusta, kuten Helsingin ja Jyväskylän yliopistoihin. Aikuiskasvatustiede on itsenäisenä pääaineena tällä hetkellä vain Turun ja Lapin yliopistoissa. Yleiseen kasvatustieteeseen ja aikuiskasvatustieteeseen olisi tärkeää rekrytoida ulkomaisia tutkijoita ja osajia, joiden avulla tutkimus kansainvälistyisi entistä enemmän.

- Aikuiskasvatustieteen ja yleisen kasvatustieteen koulutuksen pitäisi keskittää niihin yliopistoihin, joissa on tarpeeksi tutkimusresursseja ja -verkostoja.
- Tutkijoita ja jatko-opiskelijoita tulisi rekrytoida kansainvälisesti ja vahvistaa näin kasvatustieteen kansainvälisiä verkostoja.

Lastentarhanopettajakoulutus/Varhaiskasvatus

Lastentarhanopettajista on pula työmarkkinoilla, erityisesti tietyissä osissa maataamme. On perusteltua järjestää lastentarhanopettajien koulutusta lähellä työmarkkinoita. Varhaiskasvatuksen suunniteltu lakiuudistus vaatisi koulutusmäärien nostamista, kuten OKM:n lisärahoituksen turvin on tehtykin.

- Lastentarhanopettajan ja varhaiskasvatuksen koulutuksissa opiskelijat pitäisi valita vain kandidaatin tason koulutukseen ja järjestää jatkokoulutus erillisillä maisteriohjelmilla, joihin on oma hakunsa.
- Lastentarhanopettajan koulutusten sisäänottomääriä tulee kasvattaa.

Erityispedagogiikka

Erityispedagogiikassa voitaisiin miettiä kaikkien ko. koulutusta tarjoavien tiedekuntien kesken, miten sovittuihin tavoitteisiin päästäisiin paremmin. Jyväskylän yliopisto saavuttaa ainoana yliopistona erityisopettajakoulutuksille asetetut tavoitteet eivätkä muut yliopistot pääse lähellekään asetettuja tavoitteita.

- Ministeriön kanssa pitäisi tarkemmin sopia lisäkoulutuspaikkojen pelisäännöistä.
- Erityispedagogiikan erilliset opinnot pitäisi järjestää erikoistumisopinnot kaltaisilla järjestelyillä.

Oppilaan/opinto-ohjaus

Oppilaanohjauksen ja opinto-ohjauksen koulutuksia järjestetään Itä-Suomen ja Jyväskylän yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa.

- Oppilaan/opinto-ohjauksen koulutuksia voitaisiin toteuttaa joko maisteriohjelmina tai erillisopintoina.
- Koulutusten sisällöt ja nimikkeet pitäisi yhdenmukaistaa.

Jatkokoulutus

Eri yliopistoissa on perustettu yliopistojen omista lähtökohdista erilaisia tohtoriohjelmiä kasvatustieteelliselle alalle. Näiden tohtoriohjelmien esittely ja koulutustarjonnan kattavuus olisi hyvä turvata yhä paremmalla yhteistyöllä sekä suuntaamalla opiskelijat oikeaan tohtoriohjelmaan. Jatkokoulutuksen volyymit tulisi suunnata niihin yliopistoihin, joissa on riittävät tutkimusresurssit ja -verkostot. Opiskelijoiden kannalta on mielekästä, että hän saa riittävän ohjauksen tohtorintutkinnon suorittamiseksi päätoimisesti opiskellen neljässä vuodessa. Alalta on viime vuosina valmistunut 80–90 tohtoria vuosittain. Alan tohtorien työttömyys on vähäistä. Osa-aikaisesti tehtävillä jatko-opinnoilla on sijansa kasvatustieteen alalla.

- Jatko-opiskelijat tulisi kiinnittää vahvemmin tutkimusryhmiin ja tutkimusohjelmiin.
- Tutkijakoulutuksen saaneita osajia tarvitaan myös opintohallinnossa ja koulujen johdossa. Ammatillisemmin orientoitunut tohtorikoulutus voisi sopia työn ohella väitteleville.
- Alan tutkijakoulutusta tulisi maltillisesti lisätä erityisesti tutkimusohjelmien yhteydessä

Tutkimus

Tutkimustoiminnan rahoitus on hajanaista eikä ohjaa suurempien tutkimusyksiköiden syntymiseen. Yliopistojen yhteistyö kilpaillun rahoituksen hankkimisessa ei automaattisesti ohjaa suurempiin yksiköihin. Lähes kaikkien yliopistojen harjoittama oppimisympäristöjen ja opetusteknologian tutkimus vaatisi keskitetympää infrastruktuuria tutkimuksen laadukkuuden ja vaikuttavuuden turvaamiseksi. Ainedidaktista tutkimusta on lähes jokaisessa yliopistossa.

Pyrkimys suurempiin tutkimusyksiköihin vaatisi tutkimusrahoituksen merkittävää keskittämistä yksiköiden laadun, resursoinnin ja osoitettujen tulosten mukaan. Pelkästään kilpaillun hankerahoituksen lisääminen ei johda toivottuihin tuloksiin.

- Erityisesti oppimisympäristöjen tutkimuksessa pitäisi entisestään tiivistää yhteistyötä ja rakentaa laadukkaita infrastruktuureja.
- Tutkimustulosten siirtämistä kouluopetuksen ja koulujen kehittämiseen tulisi vahvistaa.
- Ainedidaktista tutkimusta tulisi vahvistaa ja suunnata rahoitusta tuloksellisiin yksiköihin. Johtavien yksiköiden tulisi omaksua rooli ainedidaktisen tutkimuksen osaamiskeskuksina ja levittää hyviä käytäntöjä.

Kampusrakenne

Alan kaikilla pääkampuksilla on tärkeä ja toimiva rooli opettajien kouluttajina valtakunnallisesti ja alueillaan. Sivukampusten roolia tulisi tarkastella toimivien profiilien näkökulmasta. Sivukampuksilla on omat profiilinsa taito- ja taideaineiden sekä varhaiskasvatuksen näkökulmista. Kuitenkin taito- ja taideaineiden volyymit ovat pieniä ja työllistyminen pelkästään taito- ja taideaineiden tutkinnolla on haastavaa. Käytännössä opettaja tarvitsee toisen opetettavan aineen tai luokanopettajakelpoisuuden työllistymisen varmistamiseksi. Tällaisen kokonaisuuden toteuttaminen sivukampuksella on haastavaa.

- Sivukampusten toiminnan jatkaminen edellyttää yliopistoilta toiminnan laadukkuuden ja resursoinnin varmistamista sekä tutkimuksen että työllistymisen näkökulmista.

6.6. Yliopistokohtaisia huomioita

Aalto-yliopisto

- Aalto-yliopiston kuvataiteen aineenopettajankoulutusta toteutetaan yhteistyössä Helsingin ja Tampereen yliopistojen sekä Åbo Akademin kanssa. Projektimuotoisesti yhteistyötä on ollut myös Jyväskylän ja Oulun yliopistojen kanssa.
- Kuvataiteen laajan sivuaineen (opetettava aine) opintoja järjestetään yhteistyössä Helsingin, Tampereen ja Turun yliopistojen kanssa. Tämä näyttäisi toimivan hyvin. Uusia avauksia on myös kehitteillä Tampereen yliopiston kanssa yhteistyössä, kuten kuvataidepainotteisen luokanopettajakoulutuksen kehittäminen.
- Yhteistyö mahdollistaa kuvataiteen aineenopettajalle myös luokanopettajakelpoisuuden tai toisen opetettava aineen kelpoisuuden hankkimisen.

Helsingin yliopisto

- Helsingin yliopistolla on merkittävä rooli aineenopettajakoulutuksessa.
- Humanistisen alan opettajankoulutusta voisi jopa vähentää, sillä nyt opiskelijoita valmistuu tavoitteeseen nähden 154 %. Toisaalta Nuolijärven ehdotus pienten opetettavien kielten keskittämisestä Helsingin yliopistoon lisää ko. opettajakoulutuksen kysyntää.
- Luonnontieteellisen alan opettajia valmistuu tavoitteeseen nähden 120 %. Tämä paikkaa valtakunnallista vajetta.
- Erityisluokanopettajia ja erityisopettajia valmistuu tavoitteeseen nähden liian vähän eli vain 53 % tavoitteesta. Helsingin yliopistossa voitaisiin miettiä, miten erityispedagogiikan sisäänottoja voitaisiin lisätä.
- Helsingin yliopistossa järjestetään merkittävästi opettajien erillisiä pedagogisia opintoja, kun muut yliopistot ovat vähentämässä niiden järjestämistä. Jos pedagogiset opinnot voitaisiin järjestää

erikoistumisopintojen tapaan, HY voisi sovitulla aloilla ottaa vahvemman roolin opintojen laadunvarmistuksessa ja toteutusten koordinoinnissa.

Itä-Suomen yliopisto

- Itä-Suomen yliopistosta valmistuu erityislastentarhanopettajia liian vähän tavoitteisiin nähden.
- Itä-Suomen yliopistossa valmistuu myös terveystiedon ja liikunnan opettajia. Voisiko nämä koulutukset keskittää Suomessa Jyväskylän yliopistoon?
- Itä-Suomen yliopistossa voitaisiin miettiä, miten tehokasta ja tuloksellista käsityön ja kotitalouden aineenopettajien kouluttaminen on Savonlinnassa vai olisiko parempi vaihtoehto siirtää ko. koulutukset Joensuun kampukselle. Kaksoispätevyyden mahdollisuus tulisi turvata Savonlinnasta valmistuneille, jos kampus aiotaan säilyttää.
- Opinto-ohjaajien koulutuksen voi suorittaa pitkänä maisterikoulutuksena (kandi+maisteri) tai erillisinä kelpoisuusopintoina. Yliopistossa voitaisiin miettiä, ovatko nämä molemmat tavat tarpeellisia.
- Lastentarhanopettajakoulutuksen, erityisopettajakoulutuksen ja erillisen erityisopettajakoulutuksen sisäänottoja on nostettu ja näin vastattu kentän pulaan ko. opettajista.
- Tiedekunnassa harkitaan luokanopettajan ja matemaattisten aineiden opettajan koulutuksesta (KM-tutkinto) luopumista vuodesta 2016 lähtien, mikä lienee perusteltua, sillä tarjolla on lisäksi matemaattisten aineiden ja luokanopettajan koulutus (FM-tutkinto), vaikka kaksoiskelpoisuudet ovatkin hyviä valmistuneiden työllistymistä edistämään.

Jyväskylän yliopisto

- Jyväskylän yliopistossa pitäisi harkita Kokkolassa järjestettävän kasvatustieteellisen koulutuksien siirtämistä Jyväskylään.
- Humanistisen alan opettajakoulutuksesta valmistuu liikaa opiskelijoita tavoitteisiin nähden ja ko. opintojen tarjoaminen erillisinä opintoina pitäisi lopettaa kokonaan. Jyväskylän yliopistossa onkin jo lakkautettu biologian opettajakoulutus vähäisten työllistymisnäkymien vuoksi.
- Opinto-ohjaajakoulutuksen voi suorittaa Jyväskylässä sekä perustutkintona että erillisinä opintoina. Ovatko nämä molemmat suorittamistavat tarpeellisia?
- Lastentarhanopettajia valmistuu tavoitteisiin nähden liian vähän (vain 53 %), vaikka varhaiskasvatuksen koulutuksen sisäänottoja on kasvatettu.
- Jyväskylän yliopistossa ylitetään tavoitteet erityisopettajakoulutuksessa ainoana yliopistona Suomessa. Jyväskylän yliopiston ko. koulutus vaikuttaa tehokkaalta, vaikka sisäänottoja on kasvatettu viime vuosina. Jyväskylän yliopistossa voitaisiin miettiä erityispedagogiikkaan erikoistumisohjelmia tai niiden suorittamista erillisinä opintoina.
- Jyväskylän yliopistossa on suoravalinta käytössä lähes kaikkiin aineenopettajakoulutuksiin.
- Kasvatustieteen alalla Jyväskylän yliopistossa toteutetaan kolmea erillistä maisteriohjelmaa, joiden lisäksi vielä kahta yhteistyössä toteutettavaa. Tavoitteena voisivat olla laajemmat maisteriohjelmat.

- Jyväskylän yliopisto on tällä hetkellä suosituin kasvatustieteellisen alan Erasmus-vaihto-opiskelijoiden kohde, mikä tukee yliopiston ja alan kansainvälistymistä ruohonjuuritasolla.

Lapin yliopisto

- Lapin yliopiston luokanopettajakoulutuksessa on alueelle sopiva, selkeä profiili.
- Lapin yliopistossa voitaisiin harkita kolmen kasvatustieteellisen pääaineen (kasvatustiede, aikuiskasvatustiede, mediakasvatus) tarvetta. Mediakasvatusta järjestävien yliopistojen tulisi lisätä yhteistyötä.
- Sukupuolentutkimuksen asemaa kasvatustieteissä tulisi arvioida ja lisätä sen yhteistyötä muiden alan tutkijoiden ja koulutusten kanssa.
- Lapin yliopistossa on kasvatettu luokanopettajakoulutuksen sisäänottoja. Luokanopettajakoulutuksessa voisi tiivistää yhteistyötä Oulun yliopiston ko. koulutuksen kanssa.

Oulun yliopisto

- Oulun yliopistossa vastataan erityisopettajapulaan syksyllä 2015 alkaneella erityisopettajakoulutuksella. Tähän on selkeä tarve.
- Musiikinopettajille tulisi lisätä mahdollisuutta tehdä kaksoistutkinto (aineenopettaja ja luokanopettaja).
- Oulun yliopistossa on kaksi englanninkielistä maisteriohjelmaa muiden painotusten ja suuntautumisvaihtoehtojen lisäksi. Myös kasvatustieteen pääaineopiskelijoille on kaksi pääainetta: kasvatustiede ja kasvatuspsykologia. Pitäisikö koulutuksissa keskittyä muutamiiin ja vahvistaa niitä?

Taideyliopisto

- Taideyliopistolla on selkeä rooli alansa opettajien kouluttajana yhteistyössä pedagogisia opintoja tarjoavien yliopistojen kanssa.

Tampereen yliopisto

- Tampereen yliopistossa voisi huomattavasti rajoittaa humanistisen alan aineenopettajakoulutusta.
- Tampereen yliopistossa ei valmistu tavoitteisiin nähden tarpeeksi luokanopettajia. Syynä lienee siirtymävaihe Hämeenlinnan toimipisteen sulkemisesta johtuen.
- Tampereen yliopistossa alkoi syksyllä 2015 mediakasvatuksen maisteriohjelma. Ko. ohjelman tulisi lisätä yhteistyötä ja koordinaatiota Lapin yliopiston kanssa.
- Vuonna 2016 Tampereen yliopistossa alkaa koulutusvientiin suunnattu kansainvälinen opettajien koulutusohjelma.
- Lastentarhanopettajakoulutuksen sisäänottoja on kasvatettu.

- Tampereen yliopistossa järjestetään maahanmuuttajataustaisille opettajan pedagogisia opintoja sekä luokanopettajan monialaisia opintoja.

Tampereen teknillinen yliopisto

Tampereen teknillisessä yliopistossa voi valmistua matemaattisten aineiden aineopettajaksi.

- Tampere3-hanke antaa uusia mahdollisuuksia tarkastella myös matemaattisten aineiden opettajakoulutusta laajemmassa kokonaisuudessa.

Turun yliopisto

- Turun yliopistossa voitaisiin miettiä suoravalintojen lisäämistä aineenopettajakoulutuksiin.
- Lastentarhanopettajakoulutuksien sisäänottoja on nostettu huomattavasti, jolla on pyritty vastaamaan lastentarhaopettajapulaan alueella ja valtakunnallisesti.
- Turun yliopistossa järjestetään opettajakoulutusta maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille, mille on myös selkeä tilaus koulukentällä.
- Myös erityisopettajakoulutuksen sisäänottoja on selkeästi kasvatettu ja näin vastattu kentän tarpeisiin.
- Raumalla on järjestetty aineenopettajasta luokanopettajaksi -koulutusta työvoimakoulutuksena.

Vaasan yliopisto

- Vaasan yliopistossa järjestetään kielikylyopettajakoulutusta yhteistyössä Åbo Akademin kanssa. Koulutus vastaa alueelliseen tarpeeseen ja perustuu pitkään tutkimusperinteeseen. Pienen alan tulisi toimia yhteistyössä muiden monikielisyyskoulutusta järjestävien tahojen kanssa.

Åbo Akademi

- Åbo Akademin vastuulla on ruotsinkielinen opettajakoulutus. Tämä johtaa monissa tapauksissa pieniin ryhmiin ja ongelmiin koulutuksen taloudessa. Erityisesti kotitalousopettajien ja käsityöopettajien opiskelija- ja tutkintomäärät ovat pieniä.
- Pietarsaaren kampuksen varhaiskasvatuksen koulutus ei vaikuta tehokkaalta. Yliopistossa voitaisiin harkita Pietarsaaren toimipisteestä luopumista.
- Aineenopettajakoulutuksessa erityisesti luonnontieteellisellä alalla valmistuu liian vähän opettajia. Vahvempi yhteistyö Turun tai Helsingin yliopiston kanssa voisi palvella ja johtaa tuottavampaan tulokseen.

- Yhteistyötä Helsingin yliopiston ja Turun yliopiston kanssa tulee jatkaa ja kehittää edelleen ruotsinkielisten luokanopettajien, varhaiskasvattajien ja aineenopettajien saatavuuden varmistamiseksi.

7. Loppupäätelmiä

Rakenteellisen kehittämisen tavoitteena on järjestää alan opetus ja tutkimus siten, että käytettävissä olevilla resursseilla voitaisiin parantaa toiminnan tuloksellisuutta ja laatua.

Opettajakoulutuksen erityisenä haasteena on koulutuksen monimuotoisuus. Koulutukseen hakeudutaan eri vaiheissa opintoja ja eri tavoin eri yliopistoissa. Aineenopettajakoulutus edellyttää yhteistyötä ainelaitosten ja opettajakoulutuksesta vastaavien yksiköiden välillä. Yhteistyö on järjestetty vaihtelevasti. Opettajapätevyys voidaan hankkia myös tutkinnon jälkeen erillisinä opintoina.

Nykyiset yksiköt eivät tunnu perusresursseillaan tuottavan riittävää määrää tutkintoja työmarkkinoille, vaan perusrahoitusta täydennetään sekä ministeriöiden että alueiden rahoituksella, etenkin varhaiskasvatuksessa sekä erityispedagogiikassa. Lastentarhanopettajista ja erityisopettajista on pula työmarkkinoilla, erityisesti tietyissä osissa maotamme. Näiden kouluttaminen ja koulutusmäärien nostaminen on suotavaa, kuten OKM:n lisärahoituksen turvin on tehtykin. Luokanopettajakoulutus näyttää tehokkaalta kautta maan ja valmistumismäärät ovat tavoitteiden mukaisia.

Tohtoreita valmistuu melko tasaisesti eri yliopistoista. Tohtorien määrän jakautuminen ei kuitenkaan vastaa yksiköiden tutkimusrahoitusta. Suuri osa tohtoreista valmistunee stipendirahoituksella ja osa-aikaisesti opiskelemalla. Tietopohja tästä on puutteellinen. Tutkijauralle aikovien väittelijöiden koulutus tulisi kohdistaa yliopistoihin, joilla on vahva tutkimusrahoitus ja riittävän kokoiset tutkimusryhmät. Koululaitos ja opetushallinto tarvitsevat myös tohtoreita, tosin eri profiililla kuin tutkimuskentälle suuntaavat.

Kasvatustieteellisen alan oppiainevalikoimaa voitaisiin harventaa niin, että yliopistot ja tiedekunnat yhteisesti sopisivat pienten oppiaineiden opettamisesta. Erityisesti aikuiskasvatustiede, mediakasvatus ja yleinen kasvatustiede voitaisiin keskittää muutamaan yliopistoon niin, että tällöin turvattaisiin ko. oppiaineiden riittävän laajat resurssit ja vahva tutkimusyhteistyö. Humanistisen alan opettajankoulutusta pitäisi vähentää kaikissa yliopistoissa sopimalla yliopistojen kesken. Tämä pitäisi ottaa huomioon myös humanistisen alan opiskelijamäärissä. Tämä vaatii opettajankoulutuslaitosten ja ainelaitosten parempaa yhteistyötä paikallisesti ja valtakunnallisesti sekä vastuullista päätöksentekoa yliopistoissa hallitustasolla.

Profiloitumisesta ja suuremmista osaamis- ja tutkimuskeskittymistä yliopistojen pitäisi sopia yhdessä säännöllisillä kasvatustieteen alan dekaanitapaamisilla. Ministeriössä tunnutaan tiedostavan useat kasvatustieteellistä alaa vaivaavat ongelmat, mutta nykyinen ohjausjärjestelmä ja rahoitusmalli eivät tunnu antavan riittävästi eväitä ongelmien korjaamiseen. Ohjauksesta tulisi voida keskustella yliopistojen ja ministeriön välillä yhteisen käytännön muodostamiseksi.

Opettajien täydennyskoulutukseen tulee jatkossa kiinnittää entistä enemmän huomiota, systematisoida sitä sekä laajentaa sitä kaikkien opettajien saataville erilaisin tasapuolisin järjestelyin. Täydennyskoulutus pitäisi paremmin integroida opettajien peruskoulutukseen.

Yliopistojen ohella myös viidessä ammatillisessa opettajakorkeakoulussa tarjotaan ammatillisesti suuntautunutta opettajakoulutusta. Tärkeää olisi valtakunnallisesti tarkastella myös näitä opettajakoulutuslaitoksia suhteutettuna koko maan alan rakenteelliseen kehittämiseen. Tähän esimerkiksi Tampere3-hanke antaa loistavan mahdollisuuden.

Sosionomi-koulutuksella saa yliopistollisen koulutuksen lisäksi pätevyyden päiväkodeissa lastentarhanopettajana toimimiseen. Sosionomi-koulutus tuskin kuitenkaan tarjoaa riittävää pedagogista osaamista, mitä laadukas päivähoito kaipaisi. Tästä syystä olisikin tärkeää, että yliopistot voisivat nostaa vielä varhaiskasvatuksen sisäänottoja, jotta päiväkodit saisivat riittävästi tarpeeksi pedagogisesti osaavaa henkilökuntaa sekä osaavaa pedagogista johtamista.

Monessa yliopistossa toivottiin, että he voisivat järjestää erillisinä opintoina monialaisia opintoja erillisrahoituksen turvin. Tämä antaisi mahdollisuuden esimerkiksi aineenopettajille kaksoispätevyyteen, jolloin työllistymisnäkymät olisivat monipuolisemmat erityisesti pienemmillä paikkakunnilla. Turun yliopistossa näin onkin jo tehty työvoimakoulutuksena.

Kaikki kasvatustieteen alan pääkampukset ovat elinkelpoisia ja niiden yhdistäminen ei ole mielekästä, sillä koulutusmäärät ovat suuria ja yksiköt vaikuttavat toimivilta. Kasvatustieteen alalla ei tarvita suuria rakenteellisia uudistuksia, mutta yhteistyötä ja tietoisuutta eri koulutusyksiköiden välillä olisi hyvä lisätä ja karsia päällekkäisiä toimintoja.

Opettajakoulutuksen ennakkoinnin näkökulmasta nykyinen yliopistojen rahoitusmalli ei toimi riittävän hyvin. Koulutustarpeen muuttumista paikataan erillisrahoitetuilla hankkeilla, jotka kuitenkin otetaan yliopistojen kehyksestä. Tästä näkökulmasta olisi osuvampaa siirtyä tilaaja-tuottaja -ajatteluun, jossa ministeriö (tai muu rahoittava taho) tilaa yliopistolta ennakkointitietoon perustuvan määrän koulutuksia.

UNIFI:n kasvatustieteen alan rakenteellisen kehittämisen hanke

Kysely yhdyshenkilöille

UNIFI on käynnistänyt kasvatustieteen ja opettajakoulutuksen rakenteellisen kehittämisen selvitystyön. Selvitysmiehenä toimii Matti Jakobsson ja sihteerinä Mira Huusko.

Selvitystyö on käynnistynyt aineiston hankinnalla, keskusteluilla OKM:n kanssa. Numeerinen tietopohja on hankittu OKM:n ja SA:n tuottamista aineistoista.

Opettajakoulutuksen ongelmakohtina ministeriö on nostanut esille lastentarhanopettajien sekä erityisopettajien vajeen, sekä aineenopettajakoulutuksessa eräiden alojen koulutusmäärien ja työmarkkinoiden kysynnän välistä epäsuhtaa (humanistiset alat, matemaattis-luonnontieteelliset alat). Ministeriö haluaisi edistää myös kaksoiskelpoisuuden mahdollistavia opintopolkuja. Nämä seikat eivät välttämättä ole rakenteellisia ongelmia, mutta rakenteelliset ja työnjaolliset ratkaisut voivat edistää niiden hallintaa.

Yliopistojen toimintatavat, kasvatustiedettä ja opettajakoulutusta koskevat strategiat ja suunnitelmat eivät käy ilmi ministeriön aineistoista. Selvitystä varten pyydän yliopistoa vastaamaan seuraaviin kysymyksiin 15.6.2015 mennessä sähköpostitse Mira Huuskolle mira.huusko@helsinki.fi . Vastaukset voivat olla selvityksiä ao. kohtiin tai linkkejä ao. asiaa käsitteleviin dokumentteihin.

Otan henkilökohtaisesti yhteyttä kesäkuun aikana yhdyshenkilöihin yliopistokohtaisten kysymysten tarkentamiseksi. Kutsun yhdyshenkilöt alkusyksyllä tilaisuuteen keskustelemaan ja kuulemaan selvityksen tilannetta.

1. Mitä rakenteellisia kehitystoimia yliopistossa on tehty kasvatustieteen ja opettajakoulutuksen vuosina 2011–15 ?
2. Mikä on yksikön strategia sekä alan kehittämistavoitteet seuraavalle kaudelle (2017 – 20)?

3. Onko yliopistolla opettajakoulutuksen yhteistyöelin tai vastaava joka käsittelee opettajakoulutuksen ja ainetiedekuntien yhteistyötä opettajakoulutuksessa? (jos on, mikä on sen kokoonpano ja tehtävä?)
4. Varhaiskasvatus
  - a. Miten yliopisto on varautunut uuden varhaiskasvatuslain tuomiin muutoksiin lastentarhanopettajien kysynnässä ja tehtävissä?
  - b. Mitkä ovat varhaiskasvatuksen kehittämistarpeet tai ongelmakohdat?
5. Kasvatustieteen ja opettajakoulutuksen profiili
  - a. Mitkä ovat yliopiston koulutusvastuut kasvatustieteen alalla? Millaisia erityispiirteitä sillä on yliopistoihin verrattuna?
  - b. Miten luokanopettajakoulutuksen monialaiset opinnot on järjestetty? Tarjotaanko niitä myös erillisinä opintoina?
6. Aineenopettajakoulutus
  - a. Onko yliopistossa aineenopettajakoulutuksen ohjelmia, joihin on suora valinta? Mitä koulutuksia?
  - b. Miten valitaan opiskelijat aineenopettajakoulutukseen (kiintiöt, perusteet)?
  - c. Miten ainedidaktiset opinnot toteutetaan - yhteistyössä ainelaitosten kanssa?
7. Erityisopettajakoulutus
  - a. Miten yliopisto on varautumassa erityisopettajien kasvavaan tarpeeseen?
8. Kaksoispätevyys
  - a. Onko yliopistossa ohjelmaa (opintopolkua tai menettelyä) jolla opettajaksi koulututtava voi hankkia kaksoiskelpoisuuden (luokanopettaja + aineenopettaja) erityisesti sellaisilla aloilla, joissa opetettavat tuntimäärät (koulussa) ovat pieniä (mm. taide- ja taitoaineet, harvinaisemmat kielet)
9. Kasvatustieteen tutkimustoiminta
  - a. Onko yliopistolla kasvatustieteen alan tutkimusstrategia tai linjaus tutkimustoiminnasta?
  - b. Onko yliopistolla erityisesti ainedidaktista tutkimusta, millä alalla?
10. Miten opettajakoulutuksen ja kasvatustieteen työnjakoa ja resursointia tulisi kehittää maassamme?

Lisätietoja antavat Matti Jakobsson ja Mira Huusko. UNIFIn rakenteellisen kehittämisen ohjelmasta tietoja antaa Leena Wahlfors Leena.Wahlfors@unifi.fi.

Matti Jakobsson

mj@uva.fi

+358 29 4498800

Mira Huusko

mira.huusko@helsinki.fi

+358 50 3095500

Liitteet

Kasvatustieteen alan Henkilöstö: Professorit ja tutkijakoulutettavat (Vipunen)

Professorit(IV)	2010	2011	2012	2013	2014
HY	29,9	29,5	31,1	31,5	28,6
ISY	16,3	23,5	16	16,5	17
JY	24	27,2	26,4	25,6	25,8
LY	8,7	7	8,8	8,3	6,3
OY	12,6	10,3	9,1	8,9	9
TaY	16,8	16,5	13,3	13,4	12,9
TuY	15,3	16,5	17,2	18,8	17,4
ÅA	9,3	10	8	7,5	7,9
Tutkijakoulutettavat (I)	2010	2011	2012	2013	2014
HY	117,8	104,2	65,3	72,7	75,3
ISY	21,4	18	18	12,7	15,5
JY	97	94	123,1	125,4	123,8
LY	14,8	20,9	23,4	26,8	16,6
OY	17	45,4	52,6	51,8	55,7
TaY	1,9	20,7	18,8	18,5	27,4
TuY	18,6	25,4	23,9	25,3	33,1
ÅA	6,9	6,5	7	6,6	5,1

Kasvatustieteen ulkopuolinen rahoitus yhteensä vuosina 2011–14 (Vipunen)

	Ulkop.rah.	SA	Tekes	Ministeriöt	Muu kotim.	Kv rahoitus
HY	24 304 659	8 348 473	4 455 441	6 792 492	3 102 031	1 606 222
ISY	3 582 080	594 065	7 495	1 390 496	667 384	922 640
JY	19 360 646	4 598 872	297 942	7 563 667	3 415 475	3 484 691
LY	4 345 469	0	1 019 448	997 950	1 083 573	1 244 498
OY	7 991 125	2 579 157	20 313	1 499 405	940 823	2 951 427
TaY	4 592 243	1 210 750	254 812	1 026 723	1 603 468	496 490
TuY	4 869 082	3 083 416	12 919	420 361	1 063 023	289 363
ÅA	3 981 013	0	0	710 881	2 882 768	387 364
Yhteensä	73 026 317	20 414 733	6 068 370	20 401 975	14 758 545	11 382 695

Ylemmät korkeakoulututkinnot, joissa mukana opettajan kelpoisuus 2013

Koulutuskoodi	AY	HY	ISY	JY	LY	OY	TaiY	TTY	TaY	TuY	VY	ÅA	Yht
Huma Fil. maist., englannin kielen kääntä		1								3			4
Fil. maist., englannin kieli		29	12	36		21			18	24	1	3	144
Fil. maist., espanjan kieli		8								2			10
Fil. maist., filosofia (humanistinen)		6							4				10
Fil. maist., historia		11	13	13		13			11	14		5	80
Fil. maist., italian kieli										2			2
Fil. maist., kielentutkimus										1			1
Fil. maist., kirjallisuuden tutkimus		14	10	14		3			5	6		1	53
Fil. maist., klassilliset kielet		2											2
Fil. maist., kulttuurien tutkimus		1								5			6
Fil. maist., musiikkitiede ja musiikkikasvatus				22						1			23
Fil. maist., puhetieteet				1					1				2
Fil. maist., ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus										4			4
Fil. maist., ranskan kieli		14		7					3	6		2	32
Fil. maist., ruotsin kielen kääntäminen		1											1
Fil. maist., ruotsin kieli		17	10	15		13			15	9		7	86
Fil. maist., saksan kielen kääntäminen		3							1	4			8
Fil. maist., saksan kieli		12	2	6		7			11	5		1	44
Fil. maist., slaavilaiset kielet									4				4
Fil. maist., suomen kieli		45	6	25		12			14	13	1	1	117
Fil. maist., taidehistoria ja taidekasvatus										1			1
Fil. maist., teatteritiede									1				1
Fil. maist., unkarin kieli				1									1
Fil. maist., venäjän kielen kääntäminen		1											1
Fil. maist., venäjän kieli		4	3	3						6			16
Fil. maist., viittomakieli				3									3
Humanistinen koulutus Summa		169	56	146		69			88	106	2	20	656
Kasvatust. maist., aikuiskasvatus			5	4					4	3			16
Kasvatust. maist., erityisopettaja			21	45								16	82
Kasvatust. maist., erityispedagogiikka										9			9
Kasvatust. maist., kasvatustiede		8	9	4					20	6			47
Kasvatust. maist., kotitalousopettaja		33	23										56
Kasvatust. maist., käsityönopettaja		25	13							32		2	72
Kasvatust. maist., luokanopettaja		104	100	123	50	125			47	123		66	738
Kasvatust. maist., musiikinopettaja						11							11
Kasvatust. maist., peruskoulun ja lukion		25	14										39
Kasvatust. maist., varhaiskasvatus				22		7			5			5	39
Kasvatustieteellinen koulutus Summa		170	196	212	50	143			76	173		89	1109
Liikuntatieteiden maisteri				71									71
Liikuntatieteellinen koulutus Summa				71									71
Luonn. Fil. maist., biologia		15	12	11		6				3		1	48
Fil. maist., fysiikka		10	10	10		4				7			41
Fil. maist., kemia		5	7	7		1				5			18
Fil. maist., maantiede		6	3			3				4			16
Fil. maist., matematiikka		41	19	23		27			13	18			141
Fil. maist., tietojenkäsittelytiede			1	9									10
Fil. maist., tähtitiede						2							2
Luonnontieteellinen koulutus Summa		77	45	60		43			13	37		1	276

Kouluskoodi	AY	HY	ISY	JY	LY	OY	TaiY	TTY	TaY	TuY	VY	ÅA	Yht
MusiikMusiikin maisteri							21						21
Musiikkialan koulutus(yliop.) Summa							21						21
PsykolPsykologian maisteri		1	1	4									6
Psykologian koulutus Summa		1	1	4									6
TaidetTaiteen maisteri	38				21								59
Taideteollinen koulutus Summa	38				21								59
Teatt.,Tanssitaiteen maisteri							6						6
Teatteritaiteen maisteri							6						6
Teatt.,tanssial. koul.(yliop.) Summa							12						12
Teknil Dipl.ins., teknis-luonnontieteellinen koulutus								16					16
Teknillistieteellinen koulutus Summa								16					16
TeologTeologian maisteri		33	4										37
Teologinen koulutus Summa		33	4										37
Terve\Terveystieteiden maisteri, terveydenhuollon k				11		12			25	17		4	69
Terveystieteiden koulutus Summa				11		12			25	17		4	69
Yhteis Hallintot. maist., alue- ja ympäristötieteet									1				1
Hallintot. maist., hallintotieteet				1									1
Valtiot. maist., filosofia		1								3			4
Valtiot. maist., politiikkatieteet										2			2
Valtiot. maist., sosiaalitieteet										3			3
Yhteiskuntat. maist., filosofia				1									1
Yhteiskuntat. maist., politiikkatieteet									1				1
Yhteiskuntat. maist., psykologia				1									1
Yhteiskuntat. maist., sosiaalitieteet				1						1			2
Yhteiskuntatieteell. koulutus Summa		1	3	1					3	8			16
Kaikki yhteensä	38	451	305	505	71	267	33	16	205	341	2	114	2348

Erilliset opinnot 2010-2013

Erillisten opintojen tyyppi	Yliopisto	2010	2011	2012	2013	Kaikki yhteensä
Erilliset erityisopettajan opinnot	Helsingin yliopisto	53	54	58	53	218
	Itä-Suomen yliopisto	34	40	62	43	179
	Jyväskylän yliopisto	112	125	155	105	497
	Turun yliopisto	50	44	60	56	210
	Åbo Akademi	7	1	2		10
Erilliset erityisopettajan opinnot Summa		256	264	337	257	1114
Erilliset erityislastentarhanopettajan opinnot	Helsingin yliopisto	23	33	32	26	114
	Itä-Suomen yliopisto	17	9	14	10	50
	Åbo Akademi	1				1
Erilliset erityislastentarhanopettajan opinnot Summa		41	42	46	36	165
Erilliset opettajan pedagogiset opinnot	Helsingin yliopisto	129	119	138	142	528
	Itä-Suomen yliopisto	10	2			12
	Jyväskylän yliopisto	78	57	27	26	188
	Lapin yliopisto	20	37	35	31	123
	Oulun yliopisto	4	5	12	6	27
	Tampereen yliopisto	19	25	33	18	95
	Turun yliopisto	45	37	59	48	189
	Åbo Akademi	40	21	42	28	131
Erilliset opettajan pedagogiset opinnot Summa		345	303	346	299	1293
Erilliset opinto-ohjaajan opinnot	Itä-Suomen yliopisto	18		48	39	105
	Jyväskylän yliopisto	45	28	50	62	185
	Åbo Akademi				35	35
Erilliset opinto-ohjaajan opinnot Summa		63	28	98	136	325
Ammatillisten oppilaitosten, kansan- ja kansalaisopisto	Åbo Akademi	23	26	19	24	92
Ammatillisten oppilaitosten, kansan- ja kansalaisopistojen opettajille tarkoit		23	26	19	24	92
Kaikki yhteensä		728	663	846	752	2989